

רש"י מסכת פסחים דף ח עמוד ב

הרי זה צדיק גמור - בדבר זה, ולא אמרין שלא לשמה עושה, אלא קיים מצות בוראו שצוהו לעשות צדקה, ומתכוין אף להנאת עצמו שיזכה בה לעולם הבא או שיחיו בניו. בתר דבדק - וגמר את כל המצוה אתי לעיוני בתרה. כל עצמו אינו בודק - כל עצמו של חור אינו בודק, שלא יאמר הנכרי: כשפים עשה לי. ולא אדעתי - דנכרי, לשום אל לבו עלילה זו. איך אלך - למשוך את דוד, ואף על פי ששלחו של מקום היה - הרי היה ירא. בני בי רב - תלמידים הצריכים לרבים עדיין קרו בני רב. דדירו בבאגי - בכפרים שבבקה, ובלעז קנפי"א +שדה, כפר+. מהו למיתי קדומא וחשובא - השכם והערב קודם עלות השחר ומשתחשך, כלום יש להם לירא מן המזיקים? ועל צוארי - יהא עונש הזיקן, דודאי לא יזוקו, שהמצוה מגינה עליהם. ניזיל - לאושפיזא משתחשך, מאי, כלום יכולין לסמוך על המצוה אף בחזרה, או לא? כלפי שאמרה תורה - מתוך שאמרה תורה כך - אנו למדים שהבטיחו הכתוב שלא יזק ממונו, וכל שכן גופו דאין דרכו לזוק, דאדם אית ליה מזלא ואינו מהיר להיות ניזק בגופו. כדר' אמי - קרא קמא לכדר' אמי אתא. פירות גינסור - מתוקין מאד, כדאמרין בברכות (מד, א) והיינו כינרת, שם מדינה בארץ ישראל. מרתף מאן דכר שמיא - לפוטרו מן הבדיקה, דקא מתמה תנא קמא ואמר ובמה אמרו. הכי קאמר - דקתני רישא כל מקום שאין מכניסין בו' ואמרין לעיל כל מקום לאיתויי מאי - לאיתויי אוצרות יין ושמן, ומשום הכי אמרין ובמה אמרו לקמן צריך בדיקה, ומפרש: במקום שמכניסין בו חמץ, והיכי דמי - כגון במסתפק. שתי שורות שאמרו - בית שמאי (אומרים) מן הארץ ועד שמי קורה, דרך האוצרי יין לסדר חביותיהן שורות שורות עד שממלאין כל קרקע המרתף, וחוזרין ומניחין חבית על חבית כשורות תחתונות עד הקורה, ואמרי בית שמאי: שאותן שתי שורות חיצונות, אותה שרואה את הפתח על פני רוחב כל המרתף, והשורה שלאחריה - צריך לבדוק מן הארץ עד התקרה. שמי קורה - כמו שמי השמים (תהלים קמח). ור' יוחנן אמר - שתי שורות שאמרו בית שמאי - היא שורה חיצונה מן הארץ ועד תקרה, וחוזר ובודק כל החביות העליונות על פני כל ארכו ורחבו של מרתף, שאף היא נקראת שורה אם באת למנות מלמעלה למטה. גאם - היא גימ"ל יונית, ועשויה כמין כף שלנו פתוחה, שורה אחת כמין גאם היינו שורה בזקיפה ושורה עליונה בשכיבה כאדם הבודק כותל הבית מבחוץ והגג. הרואה את הקורה - דהיינו כל גג השורות. שלפנים הימנה - של חיצונה. ושלמטה הימנה - של עליונה, אינה צריכה בדיקה. בית הלל אומרים בו' - מתניתין קא נסיב. עליונה ושלמטה הימנה - היא עליונה - לא כל גג השורות באורך המרתף קאמר, כדאמר ר' יוחנן אליבא דבית שמאי, אלא: שורת חבית אחת על פני רוחב כל המרתף, ולא מן הארץ ועד הקורה - אלא אותה שורה הרואה את הפתח ואת הקורה. ושלמטה הימנה - ועוד שורת חבית אחת למטה מן העליונה היא משורה הזקופה כנגד הפתח, והאי פתח לאו כנגדו ממש קאמר, אלא הכותל שהפתח בו קרי הכי. עליונה ושלפנים הימנה - בגג החבית בודק שתי שורות על פני כל המרתף. מאי טעמא דרב - דלא בעי למימר עליונה ושלפנים הימנה כמשמעותיה דמתניתין, דהא מתניתין עליונות קתני. דייק חיצונות - ואותה שלפנים לאו חיצונה היא, וקא סבר רב דתנא דמתניתין בחיצונות דק בלישניה, אבל בעליונות - לא דק בלישניה. תתאי דתתיתא - כגון שלישית ושתתיתא. ושמואל דייק עליונות - והא של מטה - לאו עליונה היא.

תוספות מסכת פסחים דף ח עמוד ב

שיזכה לעולם הבא הרי זה צדיק גמור - והדתנן (אבות פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס היינו בכה"ג שאם לא תבוא לו אותה הטובה שהוא מצפה תוהא ומתחרט על הצדקה שעשה אבל מי שאינו תוהא ומתחרט ה"ז צדיק גמור וכן משמע בריש מסכת ר"ה (דף ד.) ובפ"ק דב"ב (דף י:). מלמד שתהא פרתך רועה באפר - ומאת קדריש את ארצך הטפל לארצך. לכדרכי אמי - ואם תאמר והשתא את למה לי למידרש בהליכה ואור"י דלא נכתב אלא משום דבר שנתחדש בה משום חדוש דארצך כתב נמי את למדרש אף על גב דלא איצטריך. רב דייק חיצונות - נראה לר"י דרב סבר דאיכא למידק טפי מחיצונות משום דתנן ברישא ושמואל סבר דמעליונות איכא למידק כיון דעליונות אחיצונות קאי ומפרש מה הן חיצונות.